

КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПІДХІД ДО ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНОГО СУПРОВОДУ ДІТЕЙ З ПОРУШЕННЯМИ СЛУХУ

Мостовий Любомир,
аспірант кафедри сурдопедагогіки та
сурдопсихології імені М.Д. Ярмаченка,
факультету спеціальної та інклюзивної освіти
Український державний університет імені Михайла Драгоманова
E-mail: mwitar7@gmail.com

Сучасна система освіти дітей з порушеннями слуху потребує нових підходів, що базуються на формуванні життєво необхідних компетентностей. Психолого-педагогічний супровід таких дітей має бути спрямований не лише на розвиток академічних навичок, але й на формування здатності ефективно взаємодіяти в суспільстві, розвивати власний потенціал та досягати особистісної самореалізації. Проблему психолого-педагогічного супроводу дітей із порушенням слуху розкрито в межах досліджень українських вчених (Л. Борщевська, В. Жук, В. Засенко, С. Кульбіда, К. Луцько, М.Супрун, В. Шевченко).

Психолого-педагогічний супровід дітей з порушеннями слуху являє собою цілісну систему професійної діяльності фахівців, спрямовану на створення оптимальних умов для успішного навчання, розвитку та соціалізації дитини. Цей процес вимагає особливої уваги до індивідуальних особливостей кожної дитини та створення сприятливого середовища для її гармонійного розвитку [1].

В основі ефективного психолого-педагогічного супроводу лежить розуміння особливостей розвитку дітей з порушеннями слуху та їхніх специфічних потреб. Важливим аспектом є комплексний підхід, який забезпечує всебічну підтримку розвитку дитини. Такий супровід має базуватися на принципах системності, індивідуального підходу, превентивності та неперервності підтримки. Особливу увагу в процесі

супроводу необхідно приділяти ранній діагностиці порушень розвитку та своєчасному початку корекційної роботи. Комплексна діагностика включає оцінку слухової функції, вивчення особливостей мовленнєвого розвитку, дослідження пізнавальних процесів та емоційно-вольової сфери дитини. На основі результатів діагностики розробляється індивідуальна програма супроводу, яка враховує всі аспекти розвитку дитини [5].

Корекційно-розвиткова робота є ключовим компонентом психолого-педагогічного супроводу. Вона спрямована на розвиток слухового сприймання, формування мовленнєвих навичок, розвиток пізнавальних процесів та соціально-емоційної сфери. Важливим аспектом є створення умов для активної комунікації дитини з оточуючими, що сприяє її соціальній адаптації та інтеграції в суспільство. Значну роль у процесі супроводу відіграє організація освітнього середовища. Воно має бути адаптованим до особливих потреб дитини з порушеннями слуху та забезпечувати можливості для її успішного навчання і розвитку. Це включає технічне оснащення, адаптацію навчальних матеріалів, створення акустично комфортних умов та забезпечення необхідними засобами навчання [7].

Невід'ємною частиною психолого-педагогічного супроводу є робота з родиною дитини. Батьки повинні стати активними учасниками процесу розвитку та навчання своєї дитини. Фахівці надають їм необхідну консультативну підтримку, навчають ефективним методам комунікації з дитиною та способам підтримки її розвитку в домашніх умовах. Успішність психолого-педагогічного супроводу значною мірою залежить від злагодженої роботи команди фахівців. До неї входять сурдопедагог, психолог, логопед та соціальний педагог, кожен з яких виконує свої специфічні функції, але працює у тісній взаємодії з іншими фахівцями. Така командна робота забезпечує комплексний підхід до розвитку дитини та дозволяє досягти найкращих результатів.

Важливим аспектом супроводу є постійний моніторинг його ефективності. Це дозволяє відслідковувати динаміку розвитку дитини та вносити необхідні корективи в програму супроводу. В процесі моніторингу оцінюється розвиток слухового сприймання, рівень мовленнєвого розвитку, соціальна адаптованість та академічна успішність дитини. Особлива увага приділяється розвитку комунікативних навичок та соціальної компетентності дітей з порушеннями слуху, що включає формування навичок спілкування, розвиток емоційного інтелекту та здатності до взаємодії з однолітками та дорослими. Важливим є створення умов для активної соціальної взаємодії дитини, що сприяє її успішній інтеграції в суспільство [6].

У процесі психолого-педагогічного супроводу важливо враховувати індивідуальні особливості кожної дитини, її сильні сторони та потреби. Це дозволяє розробити найбільш ефективну програму підтримки, яка забезпечить оптимальні умови для розвитку та самореалізації дитини з порушеннями слуху.

Таким чином, психолого-педагогічний супровід дітей з порушеннями слуху є складним, багатокомпонентним процесом, успішність якого залежить від системності підходу, професіоналізму команди фахівців, активної участі батьків та створення відповідних умов для розвитку дитини. Правильно організований супровід дозволяє забезпечити оптимальні умови для розвитку дитини та її успішної інтеграції в суспільство [5].

Компетентнісний підхід у роботі з дітьми з порушеннями слуху передбачає формування ключових життєвих навичок та вмінь, що допоможуть їм успішно інтегруватися в суспільство. Серед основних компетентностей можна виділити: комунікативну компетентність, соціальну компетентність, навчальну компетентність, особистісну компетентність, цифрову компетентність. Кожна з цих компетентностей має свої особливості формування у дітей з порушеннями слуху та

потребує спеціально організованої роботи. Важливим аспектом є розуміння того, що кожна дитина має власний темп розвитку та індивідуальні особливості сприйняття інформації.

У реалізації компетентнісного підходу з дітьми, які мають порушення слуху, ключову роль відіграє злагоджена робота команди фахівців, кожен з яких робить свій важливий внесок у розвиток дитини. Ефективність такої роботи ґрунтується на розумінні специфіки порушень слуху та особливостей формування компетентностей у таких дітей. Сурдопедагог, як провідний фахівець у роботі з дітьми з порушеннями слуху, забезпечує формування слухомовленнєвих навичок та розвиток пізнавальної діяльності. В умовах інклюзії він розробляє індивідуальну програму розвитку, враховуючи особливості кожної дитини, проводить корекційно-розвиткові заняття та координує роботу інших фахівців [2]. Важливим аспектом роботи сурдопедагога, особливо в умовах спеціальної школи, є навчання дітей користуватися слуховими апаратами або кохлеарними імплантами, розвиток слухового сприймання та формування правильної звуковимови.

Логопед зосереджується на формуванні та корекції мовленнєвих навичок, працює над розвитком артикуляції, фонематичного слуху та зв'язного мовлення. Його робота тісно пов'язана з діяльністю сурдопедагога та спрямована на забезпечення максимально можливого рівня мовленнєвого розвитку дитини. Важливим аспектом роботи логопеда є формування правильного мовленнєвого дихання та просодичних компонентів мовлення [4].

Соціальний педагог забезпечує соціальну адаптацію дитини, допомагає у встановленні контактів з однолітками та дорослими, сприяє формуванню життєвих компетентностей. Він також працює з родиною, допомагаючи створити сприятливе середовище для розвитку дитини та забезпечити її успішну соціалізацію. Вчитель-дефектолог займається розвитком пізнавальних процесів, формуванням навчальних навичок та

адаптацією навчального матеріалу відповідно до можливостей дитини. Його роль полягає у забезпеченні доступності освітнього процесу та формуванні академічних компетентностей. Важливу роль в умовах інклюзії відіграє асистент вчителя, який допомагає дитині з порушенням слуху в освітньому процесі, забезпечує індивідуальний підхід, створює умови для успішного навчання. Він адаптує навчальні матеріали, допомагає у виконанні завдань та сприяє комунікації з однолітками [5].

Медичні фахівці, зокрема отоларинголог та аудіолог, забезпечують медичний супровід, проводять діагностику слуху, добирають та налаштовують слухові апарати або кохлеарні імпланти. Їхня робота є основою для успішної реабілітації та розвитку слухового сприймання.

Ключовим аспектом роботи всіх фахівців є тісна взаємодія та координація зусиль. Регулярні консилиуми, спільне планування роботи та обмін інформацією забезпечують комплексний підхід до розвитку дитини. Важливим є також постійний моніторинг прогресу та корекція програми розвитку відповідно до досягнутих результатів. Успішна реалізація компетентнісного підходу вимагає від фахівців постійного професійного розвитку, вивчення нових методик та технологій роботи з дітьми з порушеннями слуху. Особлива увага приділяється використанню сучасних технічних засобів та інноваційних методів навчання [6].

Таким чином, роль фахівців у реалізації компетентнісного підходу з дітьми з порушенням слуху є багатогранною та вимагає високого професіоналізму, глибокого розуміння особливостей розвитку таких дітей і вміння працювати в команді. Лише за умови злагодженої роботи всіх фахівців можливе забезпечення всебічного розвитку дитини та формування необхідних життєвих компетентностей. Компетентнісний підхід у психолого-педагогічному супроводі дітей з порушеннями слуху є ефективним інструментом для формування життєво необхідних навичок та вмінь. Він дозволяє не лише розвивати окремі навички, але й

формувати цілісну особистість, здатну до успішної соціальної адаптації та самореалізації.

Список використаних джерел:

1. Литовченко, С.В. (2020). Діти з порушеннями слуху раннього та дошкільного віку: навчання та супровід: монографія. Київ. Retrieved from <https://lib.iitta.gov.ua/731670/4>.
2. Супрун, М.О., & Шевченко, В.М. (2018). Реформування освіти в Україні в галузі диференціації й індивідуалізації (90-ті роки ХХ –початок ХХІ ст.). Диференціація у шкільній освіті: історичний досвід і сучасні технології: збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції (16 травня 2018 р., м. Київ). 82-87. Retrieved from <https://core.ac.uk/download/pdf/162001258.pdf>
3. Кульбіда, С.В. (2021). Особливості комунікативної діяльності нечуючих учнів: монографія. Київ. Retrieved from <https://lib.iitta.gov.ua/732662/>
4. Canadian Association of the Deaf. Retrieved from <http://cad.ca>.
5. Литовченко, С.В., Таранченко, О.М., Жук, В.В., Шевченко, В.М., Литвинова, В.В., & Федоренко, О.Ф. (2021). Сучасний курикулум в освіті дітей з порушеннями слуху: методичні рекомендації. Харків. Retrieved from <https://lib.iitta.gov.ua/731776/>
6. Кульбіда, С.В., Литовченко, С.В., Жук, В.В., & Литвинова, В.В. (2020). Учні початкових класів із порушеннями слуху: навчання та розвиток: навчально-методичний посібник. Харків. Retrieved from <https://lib.iitta.gov.ua/724437/>
7. Кульбіда, С.В., Литовченко, С.В., Жук, В.В., Литвинова, В.В., Таранченко, О.М., & Федоренко, О.М. (2019). Навчання дітей із порушеннями слуху: навчально-методичний посібник. Харків. Retrieved from <https://lib.iitta.gov.ua/719471/REFERENCES1>. Polozhennia pro Radu bezbariernosti [Provisions on the Barrier-free Council]. Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 14 kvitnia 2021 roku No443.